

Církev stoletá

Vážené sestry, vážení bratři, dámy a pánové, milí přátelé,

rád bych vás v tento slavnostní den, kdy si připomínáme sté výročí založení Českobratrské církve evangelické, pozdravil slovy apoštola Pavla z listu Filipským: „Jsem si jist, že Ten, který ve vás začal dobré dílo, dovede je až do dne Ježíše Krista“ (F 1, 6).

Ano, stejně jako pro křesťany ve Filipech, i pro nás dnes zajisté platí toto ujištění: církev není lidským dílem, není výsledkem lidské snahy. Její budoucnost nespočívá na úspěchu lidských strategií. České slovo církev, stejně jako anglické slovo church a německé slovo Kirche, je odvozeno od řeckého slova Kyriaké, to znamená Pánova. Kdykoli vyslovíme slovo církev, vlastně vyslovujeme zaslíbení, tedy osvobozující ujištění, že to není na nás. Kdykoli vyslovíme slovo církev, vděčně vyznáváme spolu s Pavlem, že „Ten, který v nás započal dobré dílo, dovede je až do dne Ježíše Krista“. Budoucnost církve, a proto i budoucnost Českobratrské církve evangelické, není v lidských rukou.

Při zpětném pohledu na uplynulých sto let Českobratrské církve evangelické, tedy na prvních sto let Českobratrské církve evangelické, máme zajisté mnoho důvodů k vděčnosti. A ovšem také k vážnému zamyšlení. Chtěl bych v tuto slavnostní chvíli společně s vámi otevřít jednu moudrou knihu. Knihu, která má v českých duchovních dějinách naprosto mimořádné místo, přestože její název vlastně nezní vesele, protože vyjadřuje jeden z nejdramatičtějších okamžiků těchto dějin. Mám na mysli, jak možná tušíte, *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské* Jana Amose Komenského. Proč právě tuto knihu? Proč právě dnes?

Bylo to přesně před sto lety, v prosinci 1918, kdy prezident Masaryk zahájil svůj první veřejný projev prezidenta republiky citátem této

knihy. Citátem, který vyjadřuje Komenského důvěru v Hospodina. Zvoláním, které mění truchlivou pohřební řeč v proroctví naděje.

Ano, když před sto lety Masaryk poprvé jako prezident promluvil k veřejnosti, zazněla jako první Komenského slova: „Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchy našimi na naše hlavy uvedeného, vláda věcí tvých zpět se k tobě navrátí, ó, lide český!“

Jsou to slova, která vstoupila do dějin. Jejich mírnou obměnou vznikla píseň *Modlitba pro Martu*, která bývá nazývána druhou hymnou českého národa. Je to píseň, jejíž vyznání „teď když tvá ztracená vláda věcí tvých zpět se k tobě navrátí, lide, navrátí“ provázela českou společnost pohnutými událostmi srpna 1968 a listopadu 1989. A provází ji dodnes, jak bylo zřejmé i při letošních oslavách stého výročí vzniku samostatného Československa.

Rád bych ale spolu s vámi obrátil pozornost k vlastnímu obsahu Komenského *Kšaftu*, k obsahu, který je méně známý než ono závěrečné zvolání. Komenského úvaha se totiž velmi dobře hodí k dnešní slavnostní příležitosti. *Kšaft* je v podstatě bilance, rekapitulace a inventarizace darů, tedy pokladů, svěřených české církvi. Darů, které jsou zároveň zavazujícím odkazem, dědictvím, které čeká na pokračovatele. Protože každý dar je zároveň úkol. *Jede Gabe ist eine Aufgabe*, jak se to pěkně rýmuje v němčině.

Ptejme se tedy jako kdysi Komenský: které dary, svěřené Českobratrské církvi evangelické, smíme při pohledu na minulost a současnost této církve rozeznávat a s vděčností přijímat jako zavazující odkaz předků? Které poklady, darované Českobratrské církvi evangelické, osvědčené a rozhojňované v minulosti i současnosti, ukazují cestu k budoucnosti, protože jsou to zároveň úkoly, v jejichž plnění je třeba pokračovat?

Rád bych se s vaším dovolením zastavil u čtyř vzácných darů, které coby nečlen a přítel Českobratrské církve evangelické vnímám jako podstatné rysy této části Božího lidu:

Na prvním místě musím zmínit dědictví české reformace, oné pozoruhodné, přelomové doby českých dějin, vymezené jmény Jana Husa a Jana Amose Komenského. Ano, to je rodinné stříbro českých evangelíků, ano, to je zavazující odkaz předků, ano, v opatrování a rozvíjení tohoto odkazu nepochybně spočívá úkol Českobratrské církve evangelické a její služba širší české i mezinárodní ekuméně.

A jistě nejde jen o pečlivé uchovávání či konzervování dědictví po předcích. Jde také o živou tradici svobody svědomí ve věcech víry, která dává současné Českobratrské církvi evangelické pozoruhodnou vnitřní pluralitu, která je stejně tak nesamozřejmá jako osvěžující pro nás, kteří pocházíme z jiných církevních prostředí. Pluralitu vzácnou a hodnou zachování, ať už jde o rozdíly v konfesním profilu reformovaném či luterském, v teologickém směřování liberálnějších či konzervativnějších, ve způsobu zbožnosti civilním či pietistickým, v charakteristické tvářnosti sborů městských či venkovských.

Slavné dědictví české reformace možná představuje i určité úskalí. Ne vždy se v minulosti dařilo odolávat pocitu dějinné křivdy nebo sebevědomé výlučnosti. Ne vždy se dařilo vítězit nad pokušením historismu a únikového zaměření na minulost. Odkaz české reformace žije a vydává vzácné plody tehdy, když je tvořivě rozvíjen tváří v tvář současným a budoucím výzvám, nikoli pouze opatrován a deklarován jako symbolická opora kolektivní identity.

Na druhém místě zmíním tradici odpovědné práce s Biblií, tedy kvalitní vykladačské práce s texty Písma, od vynikající vědecké exegeze až po sbírky kázání a populární komentáře. I v této oblasti je celá česká ekuména vděčným příjemcem skvělé a neobyčejně plodné evangelické biblistiky.

Samozřejmě, i tento dar a svěřený poklad může mít svá úskalí. Zlí jazykové občas hovoří o jalovém hnidopišském biblicismu, neplodném akademismu nebo o únikovém intelektualismu, odtrženém od života, ale to jsou zajisté jen zlí jazykové☺

Do třetice bych rád jako sympatizující nečlen Českobratrské církve evangelické zmínil tradici společenské angažovanosti – tedy nesamozřejmě otevřenosti, vnímavosti a citlivosti vůči společenskému, kulturnímu a politickému dění. Otevřenosti, která (alespoň v některých případech) proměňuje evangelické sbory v komunitní střediska, v životem pulsující křižovatky široké škály společenských, kulturních a jiných aktivit.

Otevřenosti, která umožňuje v kritických okamžicích pozvednout hlas a nasvítit aktuální společenské dění perspektivou prorocké kritiky. A také přiložit ruku k dílu tváří v tvář konkrétním výzvám, od komunální politiky až po naléhavé humanitární potřeby u nás i ve světě.

Ano, k Českobratrské církvi evangelické patří i tato tradice pozorného „čtení znamení doby“, vzpomeňme jen na prvorepublikovou Akademickou YMКУ, na Novou orientaci, na Chartu 77, nebo na angažmá českých evangelíků v době uprchlické krize, na skvělou, úžasnou práci Diakonie ČCE.

I tento dar může mít svá úskalí. I tady číhá pokušení, třeba pokušení krátkodechého únikového aktivismu, který jako by ztrácel zakotvení ve víře, lásce a naději. Nebo úskalí profesionalizace pomoci bližnímu, která jakoby časem pozbývala slasti (L 14, 34-35). Ne vždy se podařilo toto úskalí úspěšně obeplout. Přesto zůstává Českobratrská církev evangelická na tomto poli příkladem hodným následování.

A nakonec, začtvrté, bych rád zmínil skutečnost, která je vlastně spíš sociologickým faktem než obdarováním shůry. Nicméně i tento fakt se může obrátit v požehnání. Českobratrská církev evangelická je církev

menšinová. Její menšinovost je v jistém smyslu nedobrovolná, zato však neoddiskutovatelná. Má to své výhody, o tom není pochyb. Vlastní menšinovost je zajisté možné přijmout jako dar. A to nikoli danajský. Být menšinou mimo jiné znamená svobodu od břemene většinovosti.

Koneckonců, někdejší hlava Církve římskokatolické, Benedikt XVI., navrhuje evropské církvi dneška sebepojetí tvořivé menšiny. Sebepojetí, které může být Českobratrské církvi evangelické z dobrých důvodů ještě bližší, než její mnohem početnější sestře, Církvi římskokatolické. Má-li být církev Kristova solí a světlem tohoto světa (Mt 5, 13-16), role aktivní menšiny může být pro tento úkol daleko nejpřirozenější a nejzdravější.

Menšinovost v sobě ovšem může nést také nemalé úskalí, zejména tam, kde přestává být sociologickým faktem a stává se mentalitou. Pak se menšina může stát zapouzdřenou subkulturou, zvláštním sociálním prostředím, jehož příslušníci bývají neobratní v komunikaci s okolním světem. Občas vede menšinová mentalita ke zbytnělé, nepřiliš plodné a někdy trýznivé sebereflexi, rozjitřované vědomím nesamozřejmosti.

Někdy vede menšinová mentalita k jisté plachosti a zakřiknutosti, když dojde na citlivou, ale klíčovou otázku, s čím se vlastně příslušná menšina obrací na většinovou společnost, co je jejím podstatným sdělením. Vnější pozorovatelé si pak někdy odnášejí dojem jisté rozpačitosti nebo mdlé neurčitosti.

Jistě, pohled na některé nepřiliš podařené a nepřiměřeně sebevědomé snahy oslovit českou společnost evangeliem bývá spíše odrazující, někdy přímo odstrašující. Tím spíš je ale třeba hledat cesty ke srozumitelnému zvěstování evangelia, slovy i skutky, protože to je úkol, ve kterém církev zůstává nezastupitelná a nenahraditelná.

Co tedy říci závěrem? Českobratrská církev evangelická dovršuje prvních sto let své existence. I do dalších let si jistě ponese své vzácné dary, jako církev, která rozvíjí odkaz české reformace, jako církev, která pěstuje požehnanou tradici odpovědné práce s Písmem, jako církev, která citlivě vnímá společenské dění a aktivně na ně odpovídá, a jako církev menšinová, tedy jako tvořivá menšina, která vnáší do české společnosti kvality Božího království, víru, lásku a naději, a tím plní svůj nejvlastnější úkol: být světlem a solí tohoto světa.

Podaří se českým evangelíkům v této roli obstát? Ano, podaří. Pokud, jak říká moudrý bratr farář a teolog Jan Štefan v jednom ze svých článků, budou skutečně věřit Božím zaslíbením, pokud se přimknou k tomu, co je spojuje s katolíky, s pravoslavnými, s husity i s evangelikály. Ke křesťanství novozákonních svědectví a starocírkevních vyznání, k pevné důvěře v „Toho, který v nás započal dobré dílo a dovede je až do dne Ježíše Krista“.

Bratři a sestry, dámy a pánové, děkuji vám za pozornost.

Pavel Hošek